

УДК [32.019.5(=161.2:=162.1=172):654.19]"20"

DOI: 10.33402/up.2021-14-194-223

Олена ЛУКАЧУК

кандидат історичних наук

молодший науковий співробітник відділу

«Центр дослідження українсько-польських відносин»

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4461-6141>

e-mail: olena0708lukachuk@gmail.com

СУЧАСНІ УКРАЇНЦІ ПРО ПОЛЯКІВ І ЛИТОВЦІВ: ВІД МІФУ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ДО ПОШУКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА МАТЕРІАЛАХ МАС-МЕДІА ТА УСНОЇ ІСТОРІЇ)

«Йдеться про дивне поєднання настроїв до Львова і Вільнюса, що колись належали до Республіки Польща, з революційним ставленням; не в сенсі перегляду кордонів, а у вигляді польського магнатства або патерналізму. Ці останні погляди вражаюче впливають на Литву й Україну. Просто – литовці близькі і далекі нам. Ми не знаємо багато про стару Литву, а також про сучасну Литву, а те, що циркулює в публічних та приватних думках, сильно міфологізоване. Міцкевичські образи Литви, насичені ідеалізацією, і відносини між нами та литовцями, придушили уяву поляків. Це перекрило особистий досвід усіх тих, для кого заклик «Литво, моя Батьківщино!» був чимось більшим, ніж поетичним зітханням».

Міхал Ягелло, польський публіцист

Польсько-литовсько-українські контакти розпочалися ще в часи Великого князівства Литовського і дотепер розвиваються динамічно. Аналіз стану міжнаціональних взаємин на зламі ХХ–ХХІ ст. пов'язаний як із подоланням пострадянського минулого, так і з сучасними євроінтеграційними моделями розвитку та безпеки. Спроби впорядкування міжетнічної взаємодії, зокрема із поляками і литовцями, дають змогу використати їхній досвід у врегулюванні правового і громадського статусу представників національних меншостей на території України, конструюванні моделі взаємин з країнами Євросоюзу та Російською Федерацією, творенні історичної пам'яті та розвитку регіону в умовах економічної кризи, збереженні територіальної цілісності навіть в умовах ведення бойових дій.

Формування бачення «своїх» та «чужих» серед литовців, поляків та українців, які живуть у прикордонних регіонах, представлено конструюванням узагальнених образів країни і суспільства за міркуваннями жителів, які часто відвідують ці держави.

Для аналізу взято джерела формування думок про Литовську Республіку та Республіку Польщу, огляди взаємин з литовцями та поляками в українських засобах масової інформації; матеріали опитувань, записи інтерв'ю тощо. Своєрідними «ліхтариками» бачень литовців та поляків українцями у XXI ст. є такі аспекти: територіальний (належність до Східної Європи, регіональні союзи, політичне та етнічне самовизначення, колективна / регіональна безпека); державний (проголошення незалежності, відокремлення від впливу Радянського Союзу, спроби врегулювання взаємин з Росією, ідея відродження Великого князівства Литовського і Речі Посполитої, «стара» і «нова» Європа), ментальний (режим «сильної держави», громадянське суспільство; свобода і добробут, «свій» і «чужий», образ єдиного ворога), побутовий (євромешканці та жителі пострадянських держав, християнські цінності та європейська культура).

Ключові слова: українці, поляки, литовці, міф Речі Посполитої, європейська ідентичність, мас-медіа, усна історія.

Стратегії культурного виживання представників національних меншостей у сучасному суспільстві вимагають окремого шляху розв'язання. Якщо раніше йшлося про подолання національних стереотипів і толерантне спілкування у побуті на міжособистісному рівні, то зараз публічно обговорюють потребу вирішення низки міжнаціональних суперечностей в тій чи тій країні на загальносвітовому рівні. Критеріями останнього є норми міжнародного права, особливості розвитку міждержавних взаємин, що склались протягом кількох десятиліть чи навіть століть, етнічна карта світу та окремого регіону, а також формування локальної ідентичності. Це відносно нове поняття в сучасній гуманітаристиці поволи стає інструментом геополітичної стратегії певних країн і стосується формування взаємин із територіальними та спорідненими історичною традицією сусідами.

Польсько-литовсько-українські контакти розпочалися ще в часи Великого князівства Литовського і дотепер розвиваються динамічно. Аналіз стану міжнаціональних взаємин на зламі XX–XXI ст. пов'язаний як із подоланням пострадянського минулого, так і з сучасними євроінтеграційними моделями розвитку та безпеки. Ці державні стратегії потрібні українцям. Спроби впорядкування міжетнічної взаємодії, зокрема із поляками і литовцями, дають змогу використати їхній досвід у врегулюванні правового й громадського статусу представників національних меншостей на території України, конструюванні моделі взаємин з країнами Євросоюзу та Російською Федерацією, творенні історичної пам'яті та розвитку регіону в умовах економічної кризи, збереженні територіальної цілісності навіть в умовах ведення бойових дій.

Приводом до роздумів про проблему міжнаціональних взаємин у громадській думці жителів пограниччя УПЛ (Україна–Польща–Литва) став інтерес дізнатися, наскільки змінюються повсякденні уявлення про «чужих» і «своїх» у колективній свідомості громадян, чи зазнало трансформації ставлення до «іншого», сформоване в традиційній культурі, якими рисами воно наділене в сучасному суспільстві? Із сумом констатуємо: елементи неприязні між поляками і литовцями досі наявні. Їх без труднощів можна помітити в інформаційному просторі та побуті. Рупором врегулювання останніх (у процесі від зменшення до зникнення) виступають українці, які в трикутнику співпраці змушують обидві сторони до діалогу на різних рівнях.

Сучасники часто шукають атрибути належності до того чи того середовища в минулому, історія не виняток, а спільна історія – знахідка для втілення не однієї геополітичної ідеї країни, яка прагне лідирувати в регіоні. Як об'єднати представників трьох народів, що мають спільні територіальні кордони, зумовлені сучасними політичними суперечками? Без спільного минулого досить важко. Тут же воно присутнє і достатньо відформатоване історичною пам'яттю сучасників трьох епох: радянської, пострадянської та європейської. У кожній з них є свої ентузіасти та скептики, спровоковані розмаїттям відчуттів: від ностальгії за добротним минулим старшого покоління до рожевих мрій молоді про універсальний комфорт.

У консервативно-традиційному суспільстві трьох країн є поділ на «своїх» і «чужих». Він досить умовний, не завжди об'єктивний, частково згладжений сучасною геополітичною і безпековою ситуацією у світі та розвитком туристичної сфери в регіоні. Однак його присутність залишається важливою рисою локальної ідентичності жителів литовсько-польсько-українського пограниччя, не втрачаючи з роками актуальності та ще більше кристалізуючи її в умовах загроз територіальній цілісності.

Формування бачення «своїх» та «чужих» серед литовців, поляків та українців, що живуть у прикордонних регіонах, представлено конструюванням узагальнених образів країни і суспільства за міркуваннями жителів, які часто відвідують ці держави. Для аналізу взято джерела формування думок про Литовську Республіку та Республіку Польща, огляди взаємин з литовцями та поляками в українських засобах масової інформації; матеріали опитувань, записи інтерв'ю тощо.

Зовнішня політика безперервного маневрування України між східним і західним напрямком привела до необхідності виявити українське бачення європейської ідентичності. Як влучно підмітив литовський політичний коментатор Леонідас Донскіс: «Американець, британець або німець не мають потреби говорити про свою ідентичність, вона сама промовляє про себе голосом економічної та політичної влади відповідної країни. А от мешканець чи мешканка Східної або Східно-Центральної Європи, представляючись чи ідентифікуючи себе, змушені переключатися на історико-культурні факти або – частіше – на події після холодної війни, розповідаючи зворушливу історію про те, як його чи її країна належала до Заходу, але була захоплена і відірвана від нього. ... Невизначеність їхньої країни дозволяє їм легко вигадувати власну ідентичність, яка нібито глибоко закорінена в історію і мовно-культурну атрибутику, так наче єдиною душевною властивістю оповідача є екзотична інакшість або двозначна і непередбачувана приналежність до західного світу чи – більш симптоматично – західної ідентичності»¹. Останню, як абсолютно незалежну категорію, можна сконструювати у зіставленні з іншими ідентифікаціями. Разом вони становлять досить повну картину сьогодишніх міжнародних відносин.

Аналіз ставлення до Європи найближчих союзників українців – литовців і поляків – дає змогу виділити приклади протилежного бачення сьогодишнього європейського колориту на пострадянському просторі. Символ цієї ідентичності є частиною сучасних литовських, польських і українських територій, а також геополітичних проєктів з відновлення Речі Посполитої, Республіки двох, трьох або

¹ Донскіс Л. Збентежена ідентичність і сучасний світ. Київ: ФАКТ, 2010. С. 273–277.

чотирьох країн під кодовою назвою «Третя Річ Посполита» або «відформатоване ВКЛ (Велике князівство Литовське)». Першими ідеї утворення подібних регіональних союзів обговорюють жителі прикордонних територій, оскільки на власному досвіді обізнані в позитивних та негативних наслідках можливих об'єднань.

Своєрідними «ліхтариками» бачень литовців та поляків українцями у ХХІ ст. є такі аспекти: територіальний (належність до Східної Європи, регіональні союзи, політичне та етнічне самовизначення, колективна / регіональна безпека); державний (проголошення незалежності, відокремлення від впливу Радянського Союзу, спроби врегулювання взаємин з Росією, ідея відродження Великого князівства Литовського і Речі Посполитої, «стара» і «нова» Європа), ментальний (режим «сильної держави», громадянське суспільство; свобода і добробут, «свій» і «чужий», образ єдиного ворога), побутовий (євромешканці та жителі пострадянських держав, християнські цінності та європейська культура).

Можна погодитися з думкою британо-американського історика Тоні Джадта, що лад післявоєнної Європи було побудовано на зумисно сфальшованій пам'яті, на певному ступені замовчування і забування з метою збереження громадянського здоров'я². З часом відбувся перегляд цієї стратегії. Після 1989 р. центрально- та східноєвропейські країни, що десятиліттями перебували під комуністичним впливом, прагнули сформувати власну пам'ять з урахуванням особливостей локального менталітету й акцентом на історичний національний наратив, який фактично ліг в основу формування локальної ідентичності жителів українсько-польсько-литовського пограниччя.

Під час опрацювання матеріалів про Польщу й Литву, які побутують в українському соціумі, використано методологічну конструкцію за теорією настановчості мас-медій («agenda-setting») М. Мак-Комбса і Д. Шоу, що довела важливу роль мас-медій у формуванні громадської думки на підставі різних прикладів і досліджень³. Її практичне значення полягало у виділенні кількох аспектів опрацювання інформації: надання особливого статусу, стереотипізація, побудова образу й інформаційна вибірковість щодо певної особи, події чи явища та їхня подальша інтерпретація.

Застосування положень теорії дало змогу виділити комплекс питань, пов'язаних із формуванням в українців узагальнених образів литовців та поляків. Комплексне дослідження поставленої проблеми із залученням широкого спектра джерел допомогло відтворити бачення «своїх» та «чужих» у трьох ракурсах: політичному (євроінтеграційний чинник, регіональний союз), медійному (прикордонна співпраця, спільне історичне минуле) і суспільному (роздуми, уявлення, асоціації, історія, формування локальної ідентичності). Основними їхніми особливостями є: спрощеність і образність, ставлення один до одного, продемонстроване відповідними манерами та поведінкою, асоціювання почуття симпатії або антипатії, символізм, ілюзорність суб'єктивного бачення і оцінки сприйняття «іншого».

У кожного народу складаються різні відносини з близькими та далекими сусідами, які для громадян держави стають і найкращими друзями, і найзапеклішими

² Снайдер Т., Джадт Т. Роздуми про ХХ століття. Львів: Човен, 2019. С. 234–253.

³ Мак-Комбс М. Встановлення пріоритетів: масмедії та громадська думка. Київ: К.І.С., 2007. 256 с.

ворогами водночас. Відомості про це зберігаються не в документально підтверджених джерелах, а в матеріалах так званого «прикордонного фольклору», зокрема у приказках, жартах, кумедних історіях про перетин кордону чи спільні справи, які є дуже популярними серед представників того чи того народу. Головним джерелом їхнього поширення стають особисті контакти та враження від спілкування, що часто формують міжетнічні стереотипи. Їх можна почерпнути з усної історії джерел (матеріалів інтерв'ю та опитувань). Використання останніх дало змогу презентувати результати аналізу щодо ставлення українців до жителів Польщі і Литви. Серед чинників міждержавної співпраці до уваги взято членство в Європейському Союзі, ідеї регіонального об'єднання (в умовах можливої загрози територіальної цілісності країн та агресії з боку Російської Федерації), розвинений прикордонний бізнес, робочі місця для українців, туризм, історичну пам'ять тощо⁴.

Міждержавні взаємини. У ділянці міжнаціональних відносин найбільшим інтересом українців користуються образи найближчих сусідів – поляків і росіян, які суттєво вплинули на українську національну історію. Конструювання образу поляка в українському соціумі пройшло кілька етапів. У контексті українсько-польсько-литовського порівняння поляки стоять певним кордоном поміж литовцями й українцями. У різні відтинки часу вони прагнули до лідерства в регіоні й досі не полишають цього задуму – об'єднатися довкола Чорного й Балтійського морів. Поява геополітичних загроз у різний час сприяла реалізації цієї ідеї. Нині розмитість кордонів в європейському просторі та одночасна поява маркерів національної самобутності знову підштовхнули політичний істеблішмент Польщі до ідеї нового об'єднання⁵.

Основними критеріями формування образу країни серед українців виступали: прикордонні контакти («кресова політика»), перебування в спільних державних утвореннях, активна діяльність польської громади у прикордонні, вступ до Євросоюзу та реалізація зовнішньополітичних ініціатив розширення ЄС на Схід, вирішення питання енергетичної безпеки держав Балтійського моря, а також формування спільного культурного простору. До кожного із зазначених аспектів можа додати литовський вектор. Візьмемо для прикладу відомих українцям поляків, які народилися в Литві, але здобули визнання в Польщі: Йозеф Крашевські, Казимир Ягелончик, Петро Скарга, Адам Міцкевич, Юзеф Пілсудський тощо. Таких переплетінь у конструюванні образів поляків та литовців серед представників українського соціуму чимало.

Міркування поляків про Литву деколи вражають. Зокрема, співробітники Інституту публічних справ у дослідженні, проведеному у 2007–2013 рр. визначили, що Литва для поляків – то країна «пана Тадеуша» (27 % опитаних), знання про

⁴ Лукачук О. Україна та Литва: взаємини без стереотипів в умовах євроінтеграційного міфу. *Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні* / за ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2009. С. 437–464.

⁵ Леонов О. Люблінський трикутник: чим корисний для України новий політичний союз. *Слово і діло. Аналітичний портал*. 2020. 28 липня. URL: <https://www.slovoudilo.ua/2020/07/28/pogljad/polityka/lyublinskyj-trykutnyk-chym-korysnyj-ukrayiny-novyj-politychnyj-soyuz???>.

яку можна почерпнути зі школи (35 % опитаних) та телебачення (38 % опитаних). Цікаво, що з опитаних поляків у віці до 25 років 90 % зазначили, що не були у Вільнюсі. Хоч важко в те повірити, спостерігаючи щороку у Вільнюсі натовпи польських туристів. Саме тому, мабуть, лише 58 % з опитаних змогли правильно вказати місце розташування Литовської Республіки на політичній карті світу. Зазначено, що кожен п'ятий переплутав Литву з Білоруссю, 8 % вказали на Калінінградську область, 5 % – на територію України⁶. Наявність такої статистики підтверджує розмитість образу Литовської Республіки і серед українців.

Територіально близькі і ментально відокремлені поляки з литовцями в різний час не могли ідентифікувати взаємні стосунки як дружні чи ворожі, що цілком простежується в ЗМІ обох країн. Вивчення перелічених критеріїв дало змогу виділити кілька моделей візії Литви і Польщі, зокрема «Польща і Литва – спадкоємці спільної історії Речі Посполитої двох народів», «Литовська Республіка – лідер Балтійського регіону», «Віленщина (Вільнюський край) – одвічна територія поляків зі своїми традиціями і можливостями», «Литва – для литовців! Польща – для поляків!», «Ні, дискримінації поляків у Литві!», «Спроби розширення литовсько-польських взаємин шляхом дотримання та захисту прав представників національних меншин». Незважаючи на напругу по лінії Варшава–Вільнюс, половина польського і литовського суспільства не відчуває ні взаємної антипатії, ані симпатії. Однак поляки рішуче позитивно налаштовані щодо литовців (44 % опитаних), при чому лише кожен четвертий литовець думає добре про поляків. 51 % поляків оцінює польсько-литовські взаємини, як добрі і перспективні⁷.

На шпальтах українських видань початку XXI ст. трапляються публікації, присвячені Республіці Польща та Литовській Республіці, зокрема спільному з Україною історичному минулому, однак їх вкрай мало⁸. Значним інтересом у читачів

⁶ Fuksiewicz A., Kucharczyk J., Łada A. Obok siebie. Wzajemne postrzeganie się Polaków i Litwinów. Główne wnioski. Warszawa, 2013. 148 s.

⁷ Wilczak J. Litwini o Polakach, Polacy o Litwinach. *Polityka*. 2013. 16 kwietnia. URL: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1540869,1,litwini-o-polakach-polacy-o-litwinach.read???>

⁸ Махун С. Князь Свидригайло – авантюрист чи державотворець? *День*. 1999. 12 березня; Сюдюков І. Вітовт – «король литовців і русинів». Політичний канатоходець Середньовіччя. *День*. 2000. 9 червня; Кульчицький С. Злука чи возз'єднання? *Дзеркало тижня*. 2002. 19–25 січня; Горобець В. Нереалізована мрія. Історичні ілюзії з приводу чергової річниці Гадяцького договору. *Дзеркало тижня*. 2002. 18–24 вересня; Ляшев О. Мовне питання як дзеркало етнічно-державної зрілості. Українсько-балтійські паралелі. *Дзеркало тижня*. 2006. 19–25 серпня; Дорожовенць О. Литовські настрої: трохи сонця в холодній воді. *Львівська газета*. 2007. 1 березня; Гаврилюк Ю. Перший підляський воєвода та його нащадки. *Львівська газета*. 2007. 10 серпня; Рибаків Д. DRANG NACH OSTEN і битва народів при Грюнвальді. *Дзеркало тижня*. 2007. 14–20 липня; Висоцький С. Русь проти Росії, або як подолати історичний парадокс? *День*. 2008. 26 грудня; Кралюк П. Польсько-українські відносини: у полоні стереотипів і взаємних образ. *Дзеркало тижня*. 2011. 18 листопада; Рудницький Ю. Адам Міцкевич і сліди часу. *Дзеркало тижня*. 2015. 11 вересня; Махун С. Кирило Галушко: «Головна зброя українського історика – факти й просвітництво». *Дзеркало тижня*. 2016. 26 лютого; Польщі більше потрібна Україна, ніж навпаки. *Дзеркало тижня*. 2018. 12 березня.

користуються статті, в яких висвітлено основні аспекти польсько-литовсько-українських відносин сьогодення, розглянуто їхні характерні особливості.

У медіа-публікаціях литовський та польський вектори зовнішньої політики України представлені описом зустрічей представників України, Польщі та Литви⁹, аналізом участі у проєктах, конференціях, засіданнях, які проводяться міжнародною спільнотою в межах розширення інтеграційних процесів в Європі¹⁰, публікаціями інтерв'ю керівних осіб України, Польщі та Литви щодо міждержавного співробітництва¹¹. Отже, шпальти української періодики виступають джерелом опису реалій і перспектив взаємин між країнами. Наприклад, у литовській пресі вектор співпраці з Україною у багатьох публікаціях розглядають крізь призму впливу Росії та Польщі, які певною мірою намагаються поглибити його відповідно до задоволення особистих геополітичних інтересів¹².

На початку 90-х років XX ст. українські газети згадували про Литву як про державу пострадянського табору, що прагне позбутися впливу з боку Російської Федерації та самостійно утвердитися на світовій арені¹³, натомість Польщу бачили як вигідного економічного партнера у доставці дефіцитних товарів через кордон¹⁴. А вже на зламі XX–XXI ст. українські видання афішують стратегічні завдання обох

⁹ Зам'ятін В. Реанімація Балто-Чорноморської ідеї. *День*. 1998. 7 листопада; Силіна Т. Борис Тарасюк: «Від нас очікують реальних дій». *Дзеркало тижня*. 2005. 23 квітня – 6 травня; Логінов Я. Президенти домовлялися про каспійську нафту. *Дзеркало тижня*. 2007. 19–25 травня.

¹⁰ Зам'ятін В. Європейський вектор України знову подовшав. Чи надовго? *День*. 1999. 16 квітня; Коваль О. Франкфурт надії нашої. *Дзеркало тижня*. 2002. 2–8 листопада; Олійник М. Зовнішня санація і внутрішня воля. *День*. 2004. 27 листопада; Зарубінський О., Чорний В. Перспективи Балто-Чорноморського співробітництва. *Дзеркало тижня*. 2005. 5–11 березня.

¹¹ Вікуліна Н. Президент Литви Валдас Адамкус: «У співробітництві з Україною – багато нерозкритих можливостей». *День*. 1998. 5 листопада; Жлуктенко В. Артурас Паулаускас: «Імпічмент показав – у Литві зріла демократія». *День*. 2004. 21 квітня; Жлуктенко В. Антанас Варльоніс: «Успіх політики зумовлюється чіткістю вибору». *День*. 2004. 17 вересня; Гядімінас Кіркілас: «Прориваймо інформаційну блокаду». *Дзеркало тижня*. 2005. 7–13 травня; Бондаренко В. Квітка папороті Альгірдаса Кумжи. *Дзеркало тижня*. 2006. 24–30 червня.

¹² Президенты Литвы и Украины подчеркнули важность межгосударственного сотрудничества. *Литовський кур'єр*. 2008. 9 декабрі; Atleistieji patarijai gals neduoti parodym komisijai. *Voruta*. Lapkritio 14; Europos integracijos centras. *Lietuvos Rytas*. 2003. Sausis 21; Makauskien J. Lenkai ir ukrainienia jueng susitaikymo link. *Voruta*. 2006. Liepa 2; Lietuvos užsienio reikalų ministras V. Ušackas: «Ukraina galėtų imtis regiono lyderio vaidmens». *Lietuvos Rytas*. 2008. Gruodis 27; Ukraina uždraudė Rusijos televizijos kanalų transliaciją kabeliniuose tinkluose. *Lietuvos Rytas*. 2007. Liepa 10.

¹³ Макаров А. Старая добрая советская заграница. *Зеркало недели*. 1996. 28 сентября – 4 октября; Кульчицкий С. Довіритись народу. *Дзеркало тижня*. 2001. 1–7 грудня; По-страдянська Європа. *Львівська газета*. 2008. 19 вересня.

¹⁴ Українське суспільство у 1994–2004: соціологічний моніторинг / за ред. Н. Паніної. Київ, 2004. С. 24–25.

країн щодо курсу на інтеграцію в європейське співтовариство, акцентуючи увагу на використанні геополітичного досвіду Литви й Польщі в українських умовах та участі України в справах Балтійського регіону¹⁵. Пояснення цього подано на сторінках «Львівської газети», де українській громадськості повідомлялося про існування в науковій думці функціонального критерію визначення балтійських кордонів, на основі якого частину України (Українське Полісся, Волинь та Львівщину) відносять до Прибалтики¹⁶. Надання цій території України балтійського статусу відкрило б перед нею перспективи розширення зовнішньої політики через участь у геополітичних ініціативах регіону. Це дало б українським політикам доступ до відповідної інформації щодо організації європейською спільнотою численних проєктів, які прямо чи опосередковано стосуються інтересів нашої держави, та хоч би мінімальні важелі впливу на пов'язані з ними рішення. У литовській газеті «Lietuvos Rytas» було подано нову концепцію зовнішньої політики Литви після вступу до ЄС та НАТО, згідно з якою Вільнюс на рівні з Варшавою має стати представником інтересів ЄС і НАТО на схід від кордонів Європейського Союзу. Це свідчить про те, що українські терени досить вдало вписуються у вектор литовської геополітичної стратегії, яка останнім часом успішно розвивається¹⁷.

У векторі співпраці Литва–Україна почесне місце займає Польща як певна об'єднуюча ланка за територією та історичною традицією. Екслідер Литовської держави Роландас Паксас ще у 2002 р. зазначав в ексклюзивному інтерв'ю українській службі ВВС, що пліднішою буде робота з інтеграції в ЄС і НАТО, якщо діяти втрьох – Литва, Польща, Україна¹⁸. Під час розмови президент підкреслив, що вступ України до організацій європейської спільноти допоможе Литві почуватися набагато безпечніше. Загалом це була звичайна реакція глави держави на геополітичну ситуацію того часу. Станом на 2000–2002 рр. перед нашою державою відкривалися набагато кращі перспективи вступу до НАТО, ніж у Литви чи Польщі, що було пов'язане з початковою стадією реформування Збройних сил України, підписанням численних угод щодо співробітництва у військовій галузі з іншими державами. Усе це змушувало Литву виявити певну дипломатичну обережність у стосунках з Україною, яка вилилась у залучення до діалогу третьої сторони – Польщі¹⁹. Од-

¹⁵ Квітка В. 13-та весна литовської свободи. *Тижневик 2000*. 2004. 19–25 березня; Жлуктенко В. Адамкус повертається: спадкоємність і ризики литовської політики. *День*. 2004. 30 червня; Зарубінський О., Чорний В. Перспективи Балто-Чорноморського співробітництва. *Дзеркало тижня*. 2005. 5–11 березня; Жлуктенко В. Мерія в інтернеті. *День*. 2005. 14 травня; Силіна Т. Ми розійшлися як у морі кораблі? *Дзеркало тижня*. 2008. 28 червня – 4 липня.

¹⁶ Через Балтику до Європи. *Львівська газета*. 2007. 30 жовтня.

¹⁷ Laurinavičius M. Kur žengia Ukraina? *Lietuvos Rytas*. 2007. Spalis 23; Ukraina ir Vokietija pritarė siūlymui sudaryti bendradarbiavimo su ES. *Lietuvos Rytas*. 2007. Ruglėjis 9.

¹⁸ Роландас Паксас: «Робота з інтеграції буде пліднішою, якщо діяти втрьох». *День*. 2002. 30 березня.

¹⁹ Волошин Ю. Альгирдас Бразаускас: «В конце года приступаем к подписанию договора с ЕС. *Зеркало недели*. 2001. 28 апреля – 4 мая; Борисов Д. Європа для України. *Львівська газета*. 2004. 20 грудня; Литвиненко О. Вдивляючись у дзеркало. *День*. 2004. 30 грудня.

нак за досить короткий період часу ситуація змінилася: Литва та Польща – члени НАТО, а Україна ще не має можливості увійти до складу цієї організації. Однак обидві країни, як висловилися їхні лідери, стали «адвокатами України в НАТО»²⁰ і знову опинилися на крок попереду в контексті геополітичної стратегії українського сценарію. Водночас це дало українцям впевненість у необхідності підтримки з боку цих країн для реалізації мети вступу до ЄС та НАТО. Геополітичний трикутник «Польща–Литва–Україна» залишається актуальним. Адже на порядку денному стоїть вирішення спільних для цих країн проблем: енергетичне питання та безпека²¹, налагодження співробітництва в межах Балто-Чорноморського регіону²², створення Балто-Чорноморсько-Каспійського співтовариства²³, які вигідно зміцнюють позиції трьох країн у європейському просторі, поглиблюють їхню співпрацю в економічних питаннях²⁴.

Інтенсивність українсько-литовсько-польського співробітництва певною мірою послабила позиції Російської Федерації як безумовного представника пострадянських країн в європейській спільноті²⁵. Однак залежність Литви та України від Росії ще є відчутною, адже зміна одного геополітичного простору на інший – дуже складний, суперечливий і тривалий процес. Найбільше виражена залежність енергетичних систем обох країн від російських енергоносіїв²⁶. Зокрема, провідні економісти та урядовці Російської Федерації почали активні переговори з Німеччиною щодо будівництва газопроводу по дну Балтійського моря, маршрут якого на основі розробленого плану має оминати кордони країн Балтії та Польщі і зовсім не стосуватися України – це проєкт так званого «Північно-Європейського

²⁰ Жлуктенко В. Литва обрала «Чкалова». *День*. 2001. 19 січня; Валдас Адамкус: «Литва готова быть адвокатом Украины в процессе вступления в Евросоюз». *Факты*. 2002. 30 октября; Терлецька Г. Пострадянська Європа. *Львівська газета*. 2008. 19 вересня.

²¹ Сирук М. Краковский энергетический саммит: попытка участников диверсифицировать поставки энергоносителей. *День*. 1999. 12 березня; Власюк Н. Литовский опыт поможет Украине в энергосбережении. *День*. 2004. 30 июня; Київ хоче співробітничати з Вільнюсом в енергетиці і торгівлі. *Голос України*. 2007. 15 серпня; Сирук М. Транзитний «вузол» енергоресурсів. *День*. 2008. 8 листопада; Єрьоменко А. Чорноморсько-Каспійський регіон та європейська енергетична безпека. *Дзеркало тижня*. 2008. 15–21 листопада.

²² Кавун О. Інтеграція починається з регіонів. *Голос України*. 2005. 9 грудня; Готується проєкт співробітництва країн Чорноморського басейну з ЄС. *Голос України*. 2007. 28 лютого.

²³ Логинов Я. Президенты договаривались о каспийской нефти. *Зеркало недели*. 2007. 19–25 мая; Корольок В. Спільна історія стимулює спільне майбутнє. *Голос України*. 2008. 18 березня; Єрьоменко А. Від Каспію до Балтики – енерготранзитне співтовариство. *Дзеркало тижня*. 2008. 24–30 травня.

²⁴ Нині коло друзів України значно ширше, ніж торік. *Львівська газета*. 2005. 22 квітня.

²⁵ Горбулін В., Литвиненко О. Великий сусід визначився. Що Україні робити далі? *Дзеркало тижня*. 2009. 19–25 вересня.

²⁶ Бондарчук В. «З росіянами треба домовлятися». *Львівська газета*. 2005. 18 травня; Неподдельный страх перед Москвой. *Еженедельник 2000*. 2006. 22–28 декабря; Балтійські країни досі побоюються «великого сусіду». *День*. 2007. 12 травня.

газопроводу I та II»²⁷. Цей геополітичний маневр російських керівників спонукає Україну та Литву шукати альтернативні шляхи вирішення проблеми паливно-енергетичного комплексу та врегулювання відносин з російською стороною²⁸. Для прикладу, литовські представники окреслили газовий конфлікт між Москвою та Києвом у 2008 р. як комерційну суперечку з політичним підтекстом та порадили українцям «не дратувати Росію» й запропонувати вирішення проблеми через взаємовигідний компроміс²⁹.

Зближення між поляками і литовцями є своєрідною можливістю укріпити українські позиції, посилити свої впливи у європейських структурах, тому потепління у литовсько-польських взаєминах вигідне Україні. Як звернули увагу українці, одним із джерел формування офіційної позиції жителів Польщі щодо Литви є становище поляків, які проживають у Литовській Республіці³⁰. На перший погляд, згідно з Договором про дружбу і співробітництво між обома країнами від 26 квітня 1994 р., текст якого дотепер обговорюють у ЗМІ, проблем не мало б виникнути³¹. Адже пункти про доступність польськомовної середньої освіти, використання польської мови в громадських установах регіонів, де проживають поляки, використання вивісок чи табличок з написами на обох мовах на будинках приватної і державної власності, політична активність регіональної литовської партії Акція Виборча Поляків Литви, що має своє представництво в Сеймі Литовської Республіки, а її лідер Вальдемар Томашевскі був депутатом Європарламенту, – реальні поступки литовців полякам³².

Переломним моментом у взаєминах поляків і литовців став 2010 р., що запам'ятався українській громадськості прийняттям законопроекту, відповідно до якого полякам заборонили писати ім'я та прізвище в оригінальній версії, зменшили кількість шкіл з польською мовою викладання у Віленському районі, а також змінили правила отримання поляками атестату зрілості по закінченню навчання. Ці дії спричинили хвилю протестів у Польщі, а ЗМІ розгорнули кампанію проти

²⁷ Приходько О. Північно-Європейський газопровід: а Швеція проти! *Дзеркало тижня*. 2006. 9–15 вересня; Логінов Я. Шукай Nord Strim на осі Москва-Берлін. *Дзеркало тижня*. 2009. 12–18 грудня.

²⁸ Колесников М. Литва обурена планами Росії. *День*. 2004. 27 лютого; Логінов Я. Балтика під загрозою. *Дзеркало тижня*. 2007. 17–23 лютого; Логінов Я. Газопровід якого не хочуть. *Дзеркало тижня*. 2008. 15–21 березня.

²⁹ Онишків Ю. Глава МЗС Литви Вігаудас Ушацкас: Комерційна суперечка між Україною та Росією має явний політичний підтекст. *Європейський простір*. 2009. 15 грудня. URL: <http://eu.prostir.ua/library/105309.html>.

³⁰ Przemówienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsy w Sejmie Litewskim 26 kwietnia 1994 r. *Lithuania*. 1994. Nr 2–3. S. 131–133.

³¹ Meilūnas E. Dwadzieścia lat od wznowienia stosunków dyplomatycznych pomiędzy Litwą i Polską. *Politeja*. 2011. Nr 2 (16). S. 11–26.

³² Кучинська-Зонік А, Вільчевський Д. «Сьогодні Польща та Литва простягають одна одній руку». Польська перспектива двостороннього співробітництва. *Відносини Польщі з Литвою, Білоруссю та Україною. 450 років після Люблінської унії* / за ред. Т. Стемпневського, Б. Сурмач; пер. з пол. О. Семенюк. Київ: Ніка-Центр, 2020. С. 55–60.

дискримінації поляків у Литві й ущемлення прав національних меншостей литовським націоналізмом. Певні зрушення сталися в лютому–березні 2013 р. після візитів офіційної делегації високопосадовців Литовської Республіки до Варшави, які заявили, що поряд із країнами Скандинавії Польща є важливим партнером Литви. У розмові з польськими ЗМІ Президент Даля Грібаускайте розмовляла польською мовою, але чи це пов'язано із прагненням покращити міждержавні взаємини напередодні головування Литви в ОБСЄ, бажанням політика продемонструвати свої знання польської мови чи несподіваною відсутністю перекладача поряд залишиться таємницею дипломатичного протоколу.

Останнім часом можна помітити поживлення співпраці на найвищому державному рівні, починаючи з президентів, урядів і парламентів. У лютому 2019 р., після 10-річної перерви, відбулося спільне засідання Парламентської асамблеї Сейму та Сенату Республіки Польща та Сейму Литовської Республіки (на думку польських парламентарів, литовська сторона не виявила волі до розв'язання проблем польської меншини, що проживає в Литві; а на думку литовської – Польща останнім часом пом'якшила позицію з цього питання), де обговорювалися проблеми регіональної безпеки, економічного співробітництва, а також інфраструктури, культури, науки й охорони національної спадщини. У лютому того ж року Президент Литви Даля Грібаускайте зустрілася з Президентом Польщі Анджеєм Дудою. Останній перед цим офіційний візит президента Литви відбувся у 2009 р. (хоча Д. Грібаускайте кілька разів відвідувала Варшаву, зокрема у зв'язку зі самітом НАТО у 2016 р., зустріччю регіональних лідерів із президентами США: Бараком Обамою у 2014 р. та Дональдом Трампом у 2017 р.). Тоді ж відбулася тристороння зустріч президентів Д. Грібаускайте та А. Дуди з Президентом України Петром Порошенком, на якій президенти Литви та Польщі виразили стурбованість безпекою та процесом демократизації України³³. Три лідери спільно відвідали штаб Багато-національної литовсько-польсько-української бригади LitPolUkrBrig у Любліні, яка відіграє особливу роль у дотримуванні безпеки в регіоні та в питаннях подальшої підтримки європейських прагнень України. Допомога східним сусідам – постійна складова польсько-литовської співпраці.

Регулярно проводяться сесії Парламентської асамблеї Сейму та Сенату Республіки Польща, Сейму Литовської Республіки та Верховної Ради України, на яких порушують теми протидії гібридним загрозам, енергетичної безпеки та підтримки України на шляху до Європейського Союзу. Польща та Литва координують свої дії щодо білоруської влади, зокрема у сфері допомоги громадянському суспільству цієї країни, а також підтримують процеси демократизації та різнопланової співпраці з Молдовою і Грузією.

Нинішні багатосторонні та двосторонні відносини між Польщею та Литвою характеризуються високою динамікою. У регіональному та міжнародному вимірах економічне, енергетичне, безпекове й оборонне співробітництво забезпечує суверенітет і безпеку кордонів, а також зменшує залежність від імпорту з Росії.

³³ Czechowska L. Zbieżność celów polityki zagranicznej Polski i Litwy w latach 2004–2010 a stan partnerstwa strategicznego pomiędzy nimi. *20 lat polsko-litewskiego sąsiedztwa 1991–2011. Wybrane problemy* / red.: K. Marzęda-Młynarska, J. Olchowski. Lublin, 2015. S. 33–56.

Польща та Литва мають спільні інтереси в ЄС і НАТО, особливо це стосується викликів і загроз, пов'язаних з агресивною політикою Росії щодо Заходу та країн Східного партнерства (приміром, продовженням або розширенням санкцій ЄС проти Росії, підтримкою України в боротьбі з корупцією та сприянням економічному розвитку на шляху до членства в ЄС), а також впровадженням спільних енергетичних та інфраструктурних проєктів, що підвищують рівень інтеграції регіону, таких як Rail Baltica та Via Carpatia.

Країни мають схожі позиції щодо брекзиту та будівництва газопроводу «Північний потік II». Двостороння співпраця сприяє покращенню стану економіки обох країн і формує фундамент для розвитку відносин на інших площинах: політичній, культурній і соціальній. Чимало українців і досі дивуються геополітичній стратегії поляків та литовців, яким вдалося зберегти свої країни на плаву й заручитись підтримкою європейської спільноти.

Перетин кордону. Мовне питання. Із проголошенням незалежності України поїздки у Польщу й Литву поступово налагоджувались. Особливо це було відчутно у прикордонних районах. На початку 90-х років XX ст. українці їздили в Литву та Польщу за різноманітними товарами, адже там вони були у вільному доступі. Відсутність між Литвою та Україною спільних кордонів допомогла уникнути міжособистісних прикордонних суперечностей. Майже всі українці, які відвідували Литву, зазначали, що ставлення до них було позитивним і ніякого дискомфорту ворожості вони не помічали. Більшість із них спершу проїжджали Польщу, маючи при собі відповідне запрошення, їх тут зустрічали і чекали литовці, які знали, хто має приїхати і з якою метою. Незручності виникали тільки через мовний бар'єр. Адже зазвичай приїжджі українці не могли зрозуміти, про що говорять між собою люди, які їх оточують³⁴, що ставило гостей у незручне становище. Тому виходили з цієї ситуації, використовуючи в розмові англійську, російську або польську мови.

Якщо у 60–80-х роках минулого століття більшість литовців змушена була послуговуватись російською мовою нарівні з литовською, що, своєю чергою, допомагало уникнути певних незручностей у спілкуванні, принаймні в межах радянського простору³⁵, то на зламі 80–90-х років XX ст. ситуація докорінно змінилася через загострення відносин із вищим керівництвом Радянського Союзу. Представники литовського народу у Верховній Раді СРСР почали ставати на захист складених історично елементів литовськості у країні, яку вони представляють. Це спричинило появу конфліктних ситуацій, які певною мірою зумовили вороже ставлення литовців до всього радянського, зокрема до російської мови. Тому частина литовців, до яких українці зверталися російською мовою, демонструвала, що не розуміє її, асоціювала українців із «чужими»³⁶. Цей статус змінювався, якщо запитували українською

³⁴ Інтерв'ю з Василем Кметем, 1975 р. н., записане у м. Львові 18 квітня 2008 р. Інтерв'юєр Олена Лукачук. *Архів автора*.

³⁵ Інтерв'ю із Леонідом Зашкільняком, 1949 р. н., записане у м. Львові 3 січня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

³⁶ Інтерв'ю з Олександром Луцьким, 1955 р. н., записане у м. Львові 18 квітня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Лукачуком Василем, 1963 р. н., записане у м. Львові 28 грудня 2019 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

мовою: литовці намагалися відразу якось допомогти, хоч в умовах взаємного нерозуміння неможливо було швидко знайти відповідь на поставлене іноземцем питання³⁷.

Бували моменти, що в магазинах для покупців, які зверталися російською мовою, «зникали» потрібні їм товари, а за кілька хвилин для польськомовних відвідувачів вони «знаходилися» навіть у дуже широкому асортименті³⁸. З огляду на це в частини українців склалося враження, що литовці дуже неприхильно ставляться до російської мови і до росіян зокрема, з якими в окремих ситуаціях асоціювали українців. Ймовірно, у такий спосіб громадяни Литовської Республіки намагалися довести свою етнічну відокремленість, адже мова є одним з національних символів кожного народу. Йшлося власне про національні протиріччя в умовах Радянського Союзу, а не про несприйняття українців. Це пов'язано з історичними подіями, зокрема із несанкціонованим, на думку литовців, приєднанням країн Балтійського моря до складу Союзу РСР. Майже кожен литовець неохоче розмовляє про ці події і прагне не тільки не обговорювати їх, а просто не згадувати про ці радянські впливи³⁹.

Однак іншим було ставлення до власне етнічних росіян наприкінці 80-х – на початку 90-х років XX ст., що було зумовлене здебільшого причинами кризового становища в СРСР і прагненнями Литви здобути собі незалежність. На основі різних розповідей може скластися уявлення, що росіяни на той час були ворогом номер один для литовців: силою забрали у них здобуту важким шляхом незалежність, змусили їх підкорятися російськомовному керівництву й обмежували у використанні литовську мову, яка була символом належності до литовської нації. Цим пояснюється, на думку українців, негативне ставлення до росіян з боку литовського населення.

Для більшості приїжджих, які не володіють литовською мовою, польська, поряд із російською, стала у литовському середовищі мовою міжнаціонального спілкування⁴⁰. Більша частина працівників сфери послуг розуміла польську мову, а тому в українців, зокрема вихідців із Західної України, не виникало жодних проблем із порозумінням, як, зрештою, і в самих поляків. Дуже часто пересічні литовці сприймали українців за поляків і зверталися до них польською мовою, розпитували про життя і різні проблеми – у такому польському контексті розмова була приємною для обох співрозмовників⁴¹. Цікаво, що в польськомовному середовищі російська

³⁷ Інтерв'ю з Галиною Мамрега (1951–2011), записане у м. Яворові Львівської області 11 листопада 2007 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

³⁸ Інтерв'ю з Андрієм Блануцею, 1979 р. н., записане у м. Києві 2 листопада 2011 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

³⁹ Інтерв'ю з Алдоною Васіляускене, 1945 р. н., записане у м. Львові 15 травня 2009 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Геновайте Качюшкене, 1959 р. н., записане у м. Львові 24 листопада 2007 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Ольгою Мацюпою, 1988 р. н., записане у м. Львові 15 квітня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁴⁰ Інтерв'ю з Андрієм Блануцею, 1979 р. н., записане у м. Києві 2 листопада 2011 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁴¹ Інтерв'ю з Ольгою Мацюпою, 1988 р. н., записане у м. Львові 15 квітня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

мова не помічна, а англійська використовується лише кілька останніх років. Щоб поспілкуватись із поляком, українцю раніше доводилось вивчати польську мову. Лише використовуючи її, можна було вирішити будь-яку проблему та порозумітись із жителями Польщі. Станом на сьогодні ситуація не змінилась: англійською у побуті поляки майже не користуються.

На думку українців, однією з причин дружнього ставлення до громадян Республіки Польща можна назвати підтримку в обох країнах традицій католицизму⁴². У центральній частині столиці Литви – м. Вільнюсі – є Костел Св. Терези. Вже багато років Служби Божі у храмі відправляють почергово литовська і польська церковні громади⁴³. Солідарність на конфесійному рівні була основою доброзичливих взаємин між представниками двох держав. Оскільки відвідування костелів для корінних литовців є публічним елементом вираження литовськості⁴⁴, то поляків у цьому ракурсі можуть сприймати як своєрідних соратників і хранителів литовських традицій.

До категорії «своїх» поляків зараховують також через те, що Польща стрімко рухалася далі від російських впливів і від зони цих впливів і, мабуть, так, як для нас десь країни Балтії, так для них Польща була певним орієнтиром, куди треба рухатися далі⁴⁵. Проведення успішної орієнтації зовнішньої політики країн на Захід робить ці країни близькими і сьогодні. Поляки, яких на початках сприймали як ментально-близьких сусідів за конфесійним спрямуванням, ставленням до Російської Федерації, спільними євроінтеграційними прагненнями, поступово в останні кілька років перейшли до категорії «чужих» литовському суспільству через вимоги розширити мережу польських культурно-освітніх установ у Литві й територіальні суперечки⁴⁶.

До українців литовці налаштовані позитивно – так констатують чи не всі, хто мав можливість спілкуватися з литовцями. Пов'язано це з відсутністю суперечок між обома народами щодо вирішення територіального питання. Відповідаючи на запитання: «Якою мовою краще звертатися в громадських установах Литви приїжджим українцям?», литовці запропонували спілкуватися рідною українською мовою, що допоможе уникнути упередженого ставлення, адже литовці можуть їх

⁴² Інтерв'ю з Василем Кметем, 1975 р. н., записане у м. Львові 18 квітня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁴³ Інтерв'ю з Марією Боруцькою, 1989 р. н., записане у м. Львові 18 квітня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Вірою Лукачук, 1942 р. н., записане у м. Львові 28 грудня 2007 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁴⁴ Інтерв'ю з Дмитром Волошевським, 1979 р. н., записане у м. Києві 25 квітня 2009 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Галиною Осетровою, 1947 р. н., записане у м. Кам'янці-Подільському Хмельницької області 12 вересня 2010 року. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁴⁵ Інтерв'ю з Оленою Аркушею, 1970 р. н., записане у м. Львові 3 грудня 2007 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁴⁶ Інтерв'ю з Алдоною Васіляускене, 1945 р. н., записане у м. Львові 15 травня 2009 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Ганною Лукачук, 1947 р. н., записане у м. Львові 14 березня 2009 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

помилково сприйняти через мову за етнічних росіян чи поляків⁴⁷. Останнім часом чимало українців їздять на роботу в Литву. Офіційне працевлаштування, заробітна плата в євро і прихильне ставлення литовців до заробітчан сприяє збільшенню їхньої кількості у країні.

Загалом українець як представник своєї нації є близькою для литовця людиною, а тому жодних конфліктів між ними, принаймні на цей час, немає. Пов'язано це з тим, що протягом досить великого проміжку часу, починаючи від спільного перебування у складі Великого Князівства Литовського, встановлення відносин та допомоги між активними діячами визвольних рухів обох держав та закінчуючи недавньою офіційною заявою вищого керівництва Литовської держави про те, що Литва буде виступати у Європейському Союзі на позиціях «адвоката України», є всі підстави вважати, що українця сприймають відносно «своїм» у литовському середовищі. Окреслений поділ на «своїх» і «чужих» умовний. Однак за ним можна визначити характерні риси литовської, польської, української ментальностей, які зберігаються у поглядах громадян цих країн і до сьогодні, хоч спричинені часто давніми подіями світової історії та геополітичної стратегії.

Економічна співпраця. Вигідне географічне розташування держав дає змогу зазначити, що економічний чинник є пріоритетним у розвитку українсько-литовсько-польських відносин. Свідченням цього стало створення у 2003 р. Асамблеї Сейму Литовської Республіки та Верховної Ради України, метою якої був розгляд різних пропозицій щодо розширення співпраці за участю українських литовських та польських фахівців. Учасник міжпарламентського форуму з Литви Валерій Третьяков з приводу створення цього органу координування зазначив: «Мої колеги по Сейму чудово розуміють, що Ваша країна з її економічним потенціалом не може бути ігнорована. Адже це величезний ринок, в якому ми дуже зацікавлені. Як і в широкому спектрі українських товарів, наприклад, у зерні. Я не хочу знижувати наших загальнокультурних цінностей та інтересів, але економічний чинник все-таки домінує»⁴⁸. Усі три країни тільки формують власні економічні системи, а тому налагодження вигідного товарообміну є вагомим чинником співробітництва, підкріпленим ще в радянські часи. Подібної тактики у відносинах з Україною дотримувався і експрезидент Литви Валдас Адамкус, який зазначив, що метою литовської політики є домогтися членства України в європейських альянсах і повністю включити її в культурне та економічне життя не лише Литви і Польщі, а й усієї Європи⁴⁹. Зацікавленість українським питанням залишилась актуальною і для Президента Далі Грібаускайте, яка розвинула і поглибила українсько-литовські відносини до рангу стратегічного партнерства⁵⁰.

⁴⁷ Інтерв'ю з Євгеном Бразайтісом, 1986 р. н., записане у м. Каунасі – Львові в лютому – березні 2009 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁴⁸ Каленюк А. Ассемблированная дружба. *Еженедельник* 2000. 2003. 24–30 январа.

⁴⁹ Бондаренко В. Президент Литви Валдас Адамкус: «Україна – європейська держава». *Дзеркало тижня*. 2004. 18–24 грудня; Бик. Т. Європейська Україна. *Львівська газета*. 2005. 14 січня.

⁵⁰ Кравченко В. Антикризовий президент. *Дзеркало тижня*. 2009. 23–29 травня.

На українській території сьогодні функціонує кілька сотень підприємств, фінансованих за допомогою литовського та польського капіталів. Яскравим прикладом є створена литовськими спеціалістами торговельна мережа «Еко», що має свої філії в усіх обласних центрах України. Підприємці з Литви постачають на українські ринки товари свого виробництва, створюючи конкуренцію, як зазначають публікації у «Тижневику 2000», на основі високої якості привезеного товару і помірним рівнем ціни на нього. Найбільше такого асортименту представлено серед молочних, м'ясних та рибних продуктів. Значним попитом серед українців користується продукція фірми «Norvelita» (крабові палички). Досить продуктивна діяльність на нашій території дочірних компаній таких інвестиційно-промислових гігантів, як «Hanner», «Klasko»⁵¹. Окрім торговельного аспекту, актуальними для розвитку економіки обох країн є зв'язки і в інших галузях. Вони зорієнтовані на співпрацю у вирішенні потреб Литви й України в енергетичному забезпеченні, розширенні інвестиційних потоків у промисловість, контактів у транспортній сфері, відображених на шпальтах сучасної української періодики.

Провідним у міждержавному діалозі є енергетичне питання. Українські спеціалісти окреслюють його через ознайомлення з литовським досвідом організації енергетичної безпеки та специфіки використання альтернативних джерел енергії, перейняття його для розвитку енергетичної системи України. Вперше звернувшись на це увагу секретар РНБО України у 2004 році А. Кінах під час візиту до Литви, запропонувавши створити загальну інвестиційну раду, яка б координувала потоки інвестицій обох країн у розвиток альтернативної енергетики: переробки побутових і промислових відходів, виготовлення біопалива, тощо⁵². Литовські колеги окреслили власну зацікавленість з цього питання, пов'язану зі стабільністю транзиту через територію України енергоносіїв у країни Європейського Союзу та надання можливостей для активної участі Литовської Республіки в реалізації проєктів, пов'язаних із видобутком нафти і газу на шельфі Каспійського і Чорного морів. На сторінках литовської періодици ці енергетичні проєкти обговорюють у формі жвавих дискусій політиків та фахівців-енергетиків, репрезентуючи в такий спосіб литовській громадськості українське питання⁵³. Офіційні домовленості з литовською стороною як представницею ЄС дають підстави вважати, що в економічній стратегії європейської спільноти закладається фундамент для розвитку української економіки.

Литовці звернулися і до українського досвіду вирішення енергетичних проблем. Важливими для них були подробиці процедури закриття Чорнобильської АЕС та методів оперативної ліквідації її наслідків. На території Литви функціонував Ігналінська АЕС, припинення роботи якої було умовою вступу країни до ЄС,

⁵¹ Маснева Е. Литва амбициозна: «Прирастать будем, двигаясь на Восток!». *Еженедельник 2000*. 2004. 25 июня – 1 июля.

⁵² Власюк Н. Литовский опыт поможет Украине в энергосбережении. *День*. 2006. 18 февраля.

⁵³ Долой «Газпром», да здравствуют Белоруссия и Украина. *Литовский курьер*. 2005. 18 февраля.

тому 31 грудня 2009 р. атомні реактори електростанції зупинилися⁵⁴. Українська сторона надала відповідні консультації литовським фахівцям у сфері застосування нового устаткування та ліквідації відповідної апаратури на Ігналінській АЕС⁵⁵. Литовці тепер шукають шляхи вирішення проблеми достатнього забезпечення потреб жителів країни в електроенергії. Внаслідок офіційного закриття об'єкта зросла залежність Литви від російського імпорту електроенергії⁵⁶, тому підстанції із сонячних батарей, що відтепер розташовуються чи не на кожній будівлі, стали альтернативним і менш-більш доступним для пересічного жителя енергоносієм⁵⁷.

Певні корективи в енергетичне питання були внесені під час проведення саміту в Кракові, у роботі якого взяли участь представники з Польщі, України, Литви, Грузії та Азербайджану⁵⁸. На порядку денному зустрічі головним було обговорення перспектив будівництва нафтопроводу Одеса–Броди–Гданськ⁵⁹. Це стало однією зі спроб групи держав відстояти свої інтереси в умовах російського енергоресурсного пресингу. Метою скликання Краківського енергетичного саміту було окреслення пошуків шляхів альтернативних російським енергопоставок. Це був своєрідний «інтелектуальний тиск» на Російську Федерацію залежних від неї в енергетичному питанні країн, які обговорювали шляхи виходу з-під такої «опіки»⁶⁰.

Важливе значення мав також і Вільнюський енергетичний саміт 10–11 жовтня 2007 р., в межах якого Азербайджан, Грузія, Литва, Польща та Україна підписали угоду про співробітництво в галузі енергетики. Була також укладена корпоративна п'ятистороння угода про розширення спільного підприємства для реалізації проекту будівництва нафтопроводу Одеса–Броди–Гданськ⁶¹. Ця ситуація засвідчує, що литовська й польська сторони йдуть на контакти з Україною в сфері економіки, даючи поради, які фахівці обох країн успішно використовують на практиці⁶².

Створення різноманітних проєктів, пов'язаних із залученням до сфер співпраці різних галузей, змушує представників трьох держав шукати інвесторів, які б допомогли втілити у життя ідеї, запропоновані провідними фахівцями відповідної галузі. Українська сторона запропонувала створити на базі Українського союзу

⁵⁴ Вікуліна Н. Європарламент каже «так» розширенню ЄС. *День*. 2003. 10 квітня; Тейзе Й., Юрченко Л. Закриття Ігналінської АЕС: Литва без головного джерела струму. *Deutsche Welle*. 2009. 31 грудня. URL: <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5073845,00.html>

⁵⁵ Українські трансформатори підтримають енергосистему Литви. *День*. 2010. 3 березня; Лашенко О., Набока М. Екологічна ціна атому. *Радіо Свобода*. 2010. 28 квітня. URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2024813.html>

⁵⁶ Балтійські країни досі побоюються «великого сусіду». *День*. 2007. 12 травня.

⁵⁷ Неподдельный страх перед Москвой. *Еженедельник 2000*. 2006. 22–28 декабрія.

⁵⁸ Логинов Я. Президенты договаривались о каспийской нефти. *Зеркало недели*. 2007. 19–25 мая; Сирук М. Краковский энергетический саммит: попытка участников диверсифицировать поставки энергоносителей. *День*. 1999. 12 березня.

⁵⁹ Балтійські країни досі побоюються великого сусіду. *День*. 2007. 12 травня.

⁶⁰ Королюк В. Спільна історія стимулює спільне майбутнє. *Голос України*. 2008. 18 березня.

⁶¹ Бондарчук В. «З росіянами треба домовлятися». *Львівська газета*. 2005. 18 травня.

⁶² Наздогнати й перегнати! *Львівська газета*. 2006. 17 січня.

промисловців і підприємців та Конфедерації промисловців Литви і Польщі загальну інвестиційну раду, метою діяльності якої є ефективне використання спільних авторських інвестиційних програм⁶³.

Наступною формою литовсько-польсько-української співпраці є інвестиційна політика, яка значною мірою стимулює залучення та розвиток різноманітних аспектів у міждержавних відносинах. Певну координацію у спільну для обох держав інвестиційну політику вносить діяльність Торгово-економічної комісії Посольства України в Литовській Республіці, члени якої активно долучаються до розподілу напрямів інвестиційних потоків з Литви в Україну, проводять регулярні консультації для бізнесменів обидвох країн, створюють оптимальні умови для пошуку спільних контактів, при офіційному оформленні яких сприяють у забезпеченні юридичної підтримки.

Кореспонденти періодичного видання «Тижневик 2000» визначили, що литовці найбільше інвестують в Україні в целюлозно-паперову, обробну промисловість та видавничу справу, а українці в Литві віддають перевагу інвестуванню в металобробну, будівельну промисловість та операції з нерухомістю⁶⁴. Такий аналіз допомагає зорієнтуватися, які галузі промисловості є пріоритетними у Литовській Республіці та які є найменш інвестованими в Україні. Автори цієї публікації мали на меті показати громадянам нашої держави, що належне фінансування завжди приносить з собою високі прибутки на прикладі зацікавлень литовських підприємців. Україна посідає п'яте місце (після Латвії, Нідерландів, Росії та Польщі) серед десяти основних країн-отримувачів інвестицій з Литви. Литовські підприємства вкладають свої кошти в Україні у сільське і лісове господарство, видобувну та переробну промисловість, будівництво, торгівлю, діяльність готелів та ресторанів, транспорт та зв'язок, банківську сферу⁶⁵.

Розвиток відносин у транспортній галузі регулюється затвердженою Програмою співробітництва транспортних систем Литви та України на 2004–2021 рр., що передбачає узгоджені дії щодо розширення міжнародних транспортних коридорів, які стосуються обох держав, дотримання всіх норм безпеки пасажирів та вантажів, які будуть пересуватися цими шляхами. Одним з основних здобутків українських та литовських спеціалістів є поїзд комбінованих перевезень «Вікінг», який успішно долає відстань між країнами за досить короткий проміжок часу, скоротивши у декілька разів термін транзитних поставок, що дало змогу відкрити вигідні шляхи західним вантажним та туристичним перевезенням в Україну, Молдову, Болгарію, Туреччину. Найбільш вдалим та вигідним у часі маршрутом в рамках міжнародного транспортного коридору є Одеса (Іллічівськ)–Клайпеда–Одеса⁶⁶.

⁶³ Власюк Н. Литовский опыт поможет Украине в энергосбережении. *День*. 2004. 30 июня; Дяків Т. Путін не приїде. *Львівська газета*. 2005. 15 червня.

⁶⁴ Маснева Е. Литва амбициозна: «Прирастать будем, двигаясь на Восток! *Еженедельник 2000*. 2004. 25 июня – 1 июля.

⁶⁵ Київ хоче співробітничати з Вільнюсом в енергетиці і торгівлі. *Голос України*. 2007. 15 серпня.

⁶⁶ Корольок В. Спільна історія стимулює спільне майбутнє. *Голос України*. 2008. 18 березня.

Ведуться активні переговори щодо співпраці у проєкті прокладення стратегічно важливої залізниці Варшава–Таллінн⁶⁷. Геополітичне розташування обох держав зумовлює проведення взаємовигідної політики у розбудові європейського вектора транспортної мережі на теренах пострадянських держав. Спільними зусиллями за допомогою Польщі Литва та Україна тримають в межах свого контролю коридор сполучення Захід–Схід.

Ініційований Польщею проєкт *Via Carpatia* – це транспортний коридор, що сполучає Литву, Польщу, Словаччину й Угорщину і вважається найкоротшим транспортним шляхом з півночі на південь. 27 жовтня 2006 р. в Ланьцуті відбулася міжнародна конференція «Один шлях – чотири країни», під час якої підписали «Ланьцутську декларацію» щодо розширення транс'європейської транспортної мережі. У 2010 р. до цієї ініціативи приєдналися Румунія, Болгарія та Греція. У квітні 2019 р. Європейський парламент включив автошлях *Via Carpatia* до списку пріоритетних інвестицій ЄС, що означає гарантування коштів на цей транспортний проєкт у 2021–2027 рр.⁶⁸.

Проєктом стратегічної ваги представники обох держав назвали «Співробітництво країн Чорноморського басейну з Євросоюзом», який діє за аналогією до проєкту «Співробітництво ЄС з країнами Балтійського моря», де пріоритетне місце займала Україна як «важливий у стратегічному плані партнер Прибалтійського регіону»⁶⁹. Члени Європейського співтовариства визнали цю програму добросусідської політики однією з найперспективніших і навіть виділили значну суму коштів на її реалізацію. Це засвідчує, що стратегічний план українських дипломатів «через Балтію до Європи» став вдало продуманою перспективою, яка підтверджується практичними діями. На Міжнародному енергетичному форумі в Києві у 2008 р. було проголошено ще один стратегічний проєкт формування відкритого Балто-Чорноморсько-Каспійського енерготранспортного співтовариства, який регулює транзитні поставки енергоносіїв в межах цього регіону у 2010–2020 рр.⁷⁰.

На сторінках сучасних українських періодичних видань подається розгорнута картина українсько-польсько-литовського співробітництва у галузі економіки, доступна для широкого загалу. Пріоритетною в цій галузі є розробка проєктів транспортування енергетичних ресурсів, узгодження напрямів інвестиційної політики, співпраця у транспортній системі. Окрема частина публікацій присвячена пошуку шляхів спільного виходу із ситуації, що склалася у стосунках з Російською Федерацією у сфері поставки енергоносіїв. Інформативними для підприємців є також статті, присвячені характеристиці діяльності підприємств з литовським і

⁶⁷ Коханець Л. Справи ще кепські. *Голос України*. 2006. 23 лютого.

⁶⁸ Транспортна магістраль *Via Carpatia* проходить через Львів та Київ. *Твоє місто*. 2018. 29 червня. URL: http://tvoemisto.tv/news/transportna_magistral_via_carpatia_prohodytyme_cherez_lviv_ta_kyiv_vizualizatsiya_78875.html?

⁶⁹ Єрьоменко А. Від Каспію до Балтики – енерготранзитне співтовариство. *Дзеркало тижня*. 2008. 24–30 травня.

⁷⁰ Українсько-литовське торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво. *Міністерство закордонних справ України. Офіційний сайт*. URL: <http://www.mfa.gov.ua/lithuania/ua/8447.html>.

польським капіталом, дочірних компаній провідних концернів Республіки Польща та Литовської Республіки, аналізу рівня експорту та імпорту цих країн. Окреслення зазначеної проблеми в українській пресі пов'язано з тим, що Україна починає демонструвати власні промислові здобутки через стосунки з Литвою і Польщею для країн всього європейського простору, проводячи собі в такий спосіб рекламну кампанію. Водночас Литва і Польща намагаються закріпити стабільність свого економічного потенціалу серед країн ЄС в межах Програми розширення на Схід за рахунок розвитку тісних контактів з Україною.

Образ країни і суспільства. Образ країни і суспільства, який сформувався в українському середовищі, базується переважно на яскравих враженнях від того, чого немає у своїй країні, або що вона, втративши, так і не змогла відновити, містить комплекс найбільш контрастних відмінностей між життям в Литві, Польщі та Україні. Цей образ може видатися занадто суб'єктивним, однак він сформований на основі уявлень українців про матеріальне і духовне життя в Литві і Польщі, змін, внесених різними політичними подіями, – на основі усього того, що вони побачили у цих країнах і що їх найбільше вразило. Це питання висвітлено за хронологічно-проблемним підходом, що спрямовано на звуження рівня суб'єктивності до мінімального показника та формування загального образу Литви і Польщі у свідомості українців різних поколінь.

Почнемо з 60-х років минулого століття. У цей час на українських теренах почали утверджуватися паростки дисидентського руху, які сформували основні фундаментальні підвалини для розвитку інакодумства в Україні, спричинили виникнення у середовищі партійно-державного керівництва політико-ідеологічної кризи радянського ладу, яка особливо загострилася в середині 1960-х років, змусили українців задуматися над історичним минулим Литви та України, згадати про традиції формування характерних і для Литви, і для України рис східноєвропейського варіанта європейської ідентичності в умовах розгортання боротьби за національні та громадянські права кожного народу, а також пошуку зовнішньополітичних орієнтирів та подальшого розвитку країни.

Значне враження справляла на той час наявність високого рівня національної свідомості серед громадян Литви і Польщі, які за будь-яку ціну намагалися її втримати у своєму суспільстві, що виражається у збереженні коренів європейської традиційності та етнічної самобутності на власних теренах. Усе це робить провідним серед орієнтацій литовських і польських політиків вектор інтеграції на Захід, який домінував ще у часи впливу Радянського Союзу та постійно засвідчував, що Литва і Польща є, були і будуть європейськими державами⁷¹. Саме ось ця сконсолідованість литовців і поляків у національних питаннях, майстерність, з якою вони заявляли про свої національні інтереси та етнічну самобутність, вироблення єдиної програми дій з чітко окресленими перспективами, до якої українцям було ще далеко навіть у тих 60-х роках ХХ ст., приваблювала наших громадян.

За таких умов українці відчували себе менш сконсолідованими у виробленні лінії національної ідеї, ніж литовці чи поляки, а тому враження від перебування

⁷¹ Інтерв'ю із Леонідом Зашкільняком, 1949 р. н., записане у м. Львові 3 січня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

в Литві і Польщі у зазначений період цілком відповідали політичній ситуації, що склалася на той час в СРСР та довкола нього. Так, Литва і Польща постають у свідомості українців, яким вдалося відвідати їх у той час, як держави з усталеними традиціями національної ідеї та власного патріотизму.

А вже у 1980-х роках відчутним стає загострення економічної ситуації в Українській РСР, пов'язане з тим, що в Україні, як і в більшості радянських республік, спостерігається обмеженість у постачанні товарами щоденного вжитку, яка не була характерною для Литви і Польщі. Саме ця можливість купівлі товару в доступному та широкому асортименті справляла враження на приїжджих українців. Адже купити одяг від найбільш відомих світових виробників, не прикладаючи до цього значних зусиль, було просто нереальним для громадянина УРСР, який звик до обмежень у виборі імпортних товарів⁷², доступних для нього лише у відділах продажу речей іноземного виробництва, для прикладу, по довідках про здачу на певну суму лікарських рослин⁷³.

Окрім такого розмаїття в магазинах, Литва і Польща вражали українців чистими вулицями міст, впорядкованими дорогами, спорудами, збудованими за проектами європейських архітекторів, та різнобарвними квітковими клумбами, декоративними рослинами⁷⁴. Для тогочасного українця це було своєрідною новинкою, адже елементи цієї «європейської інфраструктури забудови міст» почали нещодавно утверджуватися на українських теренах. Усе це підтримували не урядові постанови, а самі литовці і поляки, які володіють відмінними від значної частини українців манерами поведінки у громадських місцях. Тож враження представників нашої держави від перебування у Литві і Польщі засвідчують, що у 80-х роках ХХ ст. обидві країни перебували на набагато вищому рівні товарного забезпечення і високої культури догляду за порядком у містах, на відміну від Української РСР.

Литва залишилася у пам'яті українців, як країна здійснення найбільш банальних мрій. Адже на той час багато українців, як і представників інших радянських республік, мріяли про вишуканий одяг, який був доступний лише одиницям, про різні високоякісні «елітні» продукти харчування, які не можливо було купити у звичайному та доступному для всіх відповідному відділі універмагу. У Литві ж для них усе це ставало реальністю: без затрати яких-небудь зусиль вони могли придбати собі все, що побачили на вітрині крамниці. Такі враження на довгий час запам'ятовувалися і формували образ Литви в українському середовищі. Суттєво змінилася в Литовській Республіці, як і на всьому радянському просторі, політична ситуація після розпаду Союзу РСР. З цього часу країна почала відновлюватися і відбудовуватися в умовах незалежності. Тому образ Литви у людей, які відвідали

⁷² Інтерв'ю з Віталієм Лозовим, 1959 р. н., записане у м. Кам'янці-Подільському Хмельницької області 13 вересня 2010 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Олександром Луцьким, 1955 р. н., записане у м. Львові 18 квітня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁷³ Інтерв'ю з Олександрою Височанською, 1965 р. н., записане у м. Яворові Львівської області 16 квітня 2008 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁷⁴ Інтерв'ю з Оксаною Лукачук (1964–2018), записане у м. Яворові Львівської області 27 листопада 2007 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Олексієм Сухим, 1957 р. н., записане у м. Львові 12 травня 2012 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

її в 90-х роках ХХ ст., формувався з урахуванням того, що ця держава, докладаючи максимум зусиль, намагається утвердити на міжнародній арені свою незалежність, водночас стираючи, замаскуючи, приховуючи усе, що пов'язувало її з радянським минулим⁷⁵. Доказом цього є розгортання у другій половині 90-х років ХХ ст. у Литві масштабної кампанії з організації допомоги у відновленні раніше діючих храмів, проведенні там ремонтних та оздоблюваних робіт, відкритті різноманітних закладів розважального характеру, кав'ярень, будівництві нових будинків за європейськими стандартами. Подібні процеси українці зауважили в Польщі⁷⁶.

Відчутною у литовському та польському суспільствах стала тенденція повернення до нормального спокійного життя з орієнтацією на Захід. В цей час у жителів обох країн, як слушно зауважили українці, почався процес переосмислення тих подій, які відбувалися з ними останнім часом. Це явище було притаманне кожній новоутвореній на пострадянському просторі державі, воно сприяло зародженню іншого виду патріотизму, вихованого на антикомуністичній критиці і пропаганді, який в Литві і Польщі був по-особливому виражений: особистісний, відданий національній ідеї, із локальною ідентичністю, зорієнтованою на європейський простір⁷⁷.

На початку ХХІ ст., коли Республіка Польща та Литовська Республіка утвердились на міжнародній арені як держави з історично закладеними традиціями європейськості і стали у 2004 р. офіційними членами Європейського Союзу, по-іншому стали дивитися на них і українці. Зокрема, виникає образ країн як типових європейських держав, що підтримують у собі «все європейське», однак подають його лише крізь призму власного ментально-патріотичного бачення⁷⁸. У суспільствах обох країн виникає своєрідний «європеїзм» – модель інтеграційного шляху до європейської спільноти, успішно подоланого поляками і литовцями, який є прийнятним для інших країн пострадянського простору⁷⁹.

Образ литовського суспільства, сформований на основі отриманих від спілкування з литовцями вражень, представлений в уявленнях сучасних українців спільнотою, яка цінує і завжди дотримується усталених попередніми поколіннями традицій; що створила та вдосконалила своєрідний дух власної литовськості; пишається своєю країною і виявляє це всюди, де тільки може⁸⁰; це суспільство, що цінує свою мову та

⁷⁵ Інтерв'ю з Романом Турієм, 1964 р. н., записане у м. Львові 10 травня 2011 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁷⁶ Інтерв'ю з Оленою Аркушею, 1970 р. н., записане у м. Львові 3 грудня 2007 року. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁷⁷ Інтерв'ю з Володимиром Газіним, 1969 р. н., записане у м. Кам'янці-Подільському Хмельницької області 12 вересня 2010 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁷⁸ Інтерв'ю з Ольгою Мацюпою, 1988 р. н., записане у м. Львові 15 квітня 2008 р. Інтерв'юєр Олена Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Дмитром Вашуком, 1978 р. н., записане у м. Києві 21 листопада 2011 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁷⁹ Інтерв'ю з Олегом Демчуком, 1971 р. н., записане у м. Кам'янці-Подільському Хмельницької області 14 вересня 2010 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁸⁰ Інтерв'ю з Оленою Аркушею, 1970 р. н., записане у м. Львові 3 грудня 2007 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*; Інтерв'ю з Андрієм Блануцею, 1979 р. н., записане у м. Києві 21 листопада 2011 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

католицьку віру, як найбільш визначальні ознаки належності до литовського етносу; яке прагне відшукати всюди свої сліди та скласти їх у схему своєї національної історії, знати яку зобов'язаний кожен литовець⁸¹; водночас це група людей, які звикли вирішувати власні проблеми без сторонньої допомоги, тобто для них не є притаманним активне обговорення проблем власного життя з іншими людьми⁸².

Майже кожен українець, який був у Польщі, зазначає, що поляки – це особистості з величезним ментальним потенціалом та національно-патріотичними амбіціями. На основі цих визначальних рис польського суспільства в українців склався досить позитивний його образ, який є, з огляду на сучасні модернізаційно-трансформаційні суспільні процеси, гідний наслідування, незважаючи на десятки стереотипів та міфів, пов'язаних із поляками, що побутують в українському соціумі й час від часу стають засобом політичної пропаганди.

Складові образу литовця і поляка, на які звернули увагу українці, є не стільки ілюстрацією, скільки поясненням, чому був окреслений саме такий образ литовського та польського суспільств, консервативних за своїм характером, тому знайомство з одним литовцем чи поляком може дати загальне уявлення про все суспільство або принаймні його значну частину. Конструювання такого образу крізь призму запропонованих в інтерв'ю інтерпретацій уявлень про литовське чи польське суспільство в українців, які відвідали цю державу, дало змогу сформувати традиційне бачення литовців і поляків, властиве для більшості українців. Конструювання образу Литви та Польщі на основі уявлень сучасних українців, які відвідували цю країну, сприяло кращому ознайомленню з панівними суспільно-політичними настроями громадян України, а також визначенню ставлення пересічних українців до Республіки Польщі та Литовської Республіки, що в перспективі може допомогти окреслити додаткові сфери міждержавної співпраці, поліпшити обмін досвідом щодо суспільно-політичних питань і геополітичних цілей.

Зараз активізація діалогу між Польщею, Литвою та Україною має принципове значення для стабілізації ситуації в регіоні Центрально-Східної Європи в енергетичній сфері, а також у сфері оборони та безпеки. У двосторонній співпраці Польщу, Литву та Україну пов'язують не лише історична та культурна спадщина, а й спільне майбутнє в об'єднаній Європі. Досвід співробітництва між цими країнами становить хороший приклад будівництва безпеки для всієї Європи. Литовсько-польсько-українські відносини не позбавлені емоцій, і навіть деякі досвідчені політики не в змозі впоратися з цією проблемою. З одного боку, відомо, що без переоцінки принципів зовнішньої політики та без розв'язання довгострокових проблем або виконання попередніх зобов'язань партнерські відносини не перетнуть місцевих кордонів, а це унеможливить прийняття спільних стратегічних рішень, що формують долю всього регіону чи навіть всього Європейського Союзу. З іншого

⁸¹ Інтерв'ю з Юрієм Гудимою 1968 р. н., записане у м. Львові 5 грудня 2007 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

⁸² Інтерв'ю з Василем Лукачуком, 1963 р. н., записане у м. Львові 28 грудня 2019 р. Інтерв'юєр О. Лукачук. *Архів автора*.

боку, досвід останніх років дає підстави сподіватися, що ситуація розвивається в правильному напрямку, оскільки зростає усвідомлення того, що литовсько-польсько-українські відносини не можуть залежати винятково від окремих урядів чи політиків. Також у литовському та польському суспільстві існує стійке переконання щодо потреби взаєморозуміння та важливості литовсько-польсько-українських відносин для всього регіону. З цих причин країни в трикутнику «Литва–Польща–Україна» можна вважати злагодженими стратегічними партнерами, попри те, що вони мають різний міжнародний ранг.

REFERENCES

- Arkusha, O. (2007, Hruden 3). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Atleistiėji patarijai gals neduoti parodym komisijai. (2007, Lapkritio 14). *Voruta* [in Lithuanian].
- Baltiiski krainy dosi poboiiuatsia «velykoho susidu». (2007, Traven 12). *Den*, 75 [in Ukrainian].
- Blanutsa, A. (2011, Lystopada 2). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Bondarchuk, V. (2005, Traven 18). «Z rosiianamy treba domovliatysia». *Lvivska hazeta*, 86 (652) [in Ukrainian].
- Bondarchuk, V. (2006, Dekabr 22–28). Nepoddelnyi strakh pered Moskvoi. *Yezhenedelnik 2000*, 51 (347) [in Russian].
- Bondarchuk, V. (2007, Traven 12). Baltiiski krainy dosi poboiiuatsia «velykoho susidu». *Den*, 75 [in Ukrainian].
- Bondarenko, V. (2004, Hruden 18–24). Prezydent Lytvy Valdas Adamkus: «Ukraina – yevropeiska derzhava». *Dzerkalo tyzhnia*, 51 (526) [in Ukrainian].
- Bondarenko, V. (2006, Cherven 24–30). Kvitka paporoti Alhirdasa Kumzhy. *Dzerkalo tyzhnia*, 24 (603) [in Ukrainian].
- Borutska, M. (2008, Kviten 18). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Borysov, D. (2004, Hruden 20). Yevropa dlia Ukrainy. *Lvivska hazeta*, 234 (558) [in Ukrainian].
- Brazaitis, Ye (2009, Liutyi – Berezen). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Byk, T. (2005, Sichen 14). Yevropeiska Ukraina. *Lvivska hazeta*, 6 (572) [in Ukrainian].
- Cherez Baltyku do Yevropy. (2007, Zhovten 30). *Lvivska hazeta*, 195 (265) [in Ukrainian].
- Czechowska, L. (2015). Zbieżność celów polityki zagranicznej Polski i Litwy w latach 2004–2010 a stan partnerstwa strategicznego pomiędzy nimi. In K. Marzęda-Młynarska, J. Olchowski (Eds.), *20 lat polsko-litewskiego sąsiedztwa 1991–2011. Wybrane problemy* (pp. 33–56). Lublin [in Polish].
- Demchuk, O. (2010, Veresen 14). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Diakiv, T. (2005, Cherven 15). Putin ne pryide. *Lvivska hazeta*, 672 (106) [in Ukrainian].

- Doloi «Hazprom», da zdravstvuiut Belorussyya i Ukrayna. (2005, Fevral 18). *Lytovskiy kurer* [in Lithuanian].
- Donskis, L. (2010). *Zbentezhena identychnist i suchasnyi svit*. Kyiv: FAKT [in Ukrainian].
- Dorozhovens, O. (2007, Berezen 1). Lytovski nastroi: trokhy sontsia v kholodnii vodi. *Lvivska hazeta*, 36 (1082) [in Ukrainian].
- Europos integracijos centras. (2003, Sausis 21). *Lietuvos Rytas*, 9 [in Lithuanian].
- Fuksiewicz, A., Kucharczyk, J., & Łada, A. (2013). *Obok siebie. Wzajemne postrzeganie się Polaków i Litwinów. Główne wnioski*. Warsaw [in Polish].
- Havryliuk, Yu. (2007, Serpen 10). Pershyi pidliaskyi voievoda ta yoho nashchadky. *Lvivska hazeta*, 139 (209) [in Ukrainian].
- Hazin, V. (2010, Veresen 12). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Hiadiminas Kirkilas: «Proryvaimo informatsiinu blokadu». (2005, Traven 7–13). *Dzerkalo tyzhnia*, 17 (544) [in Ukrainian].
- Horbulin, V., & Lytvynenko, O. (2009, Veresen 19–25). Velykyi susid vyznachyvsia. Shcho Ukraini robyty dali? *Dzerkalo tyzhnia*, 35 (763) [in Ukrainian].
- Horobets, V. (2002, Veresen 18–24). Nerealizovana mriia. Istorychni iliuzii z pryvodu cherhovoï richnytsi Hadiatskoho dohovoru. *Dzerkalo tyzhnia*, 37 (512) [in Ukrainian].
- Hotuietsia proekt spivrobitnytstva krain Chornomorskoho baseinu z YeS. (2007, Liutyi 28). *Holos Ukrainy* [in Ukrainian].
- Hudyma, Yu. (2007, Hruden 5). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Kachiushkenie, He. (2007, Lystopad 24). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Kaleniuk, A. (2003, Yanvar 24–30). Assembledrovannaia družhba. *Yezhenedelnik 2000*, 3–4 (156) [in Russian].
- Kavun, O. (2005, Hruden 9). Intehratsiia pochynaietsia z rehioniv. *Holos Ukrainy* [in Ukrainian].
- Kmet, V. (2008, Kviten 18). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Kokhanets, L. (2006, Liutyi 23). Spravy shche kepski. *Holos Ukrainy*, 35 (3785) [in Ukrainian].
- Kolesnykov, M. (2004, Liutyi 27). Lytva oburena planamy Rosii. *Den*, 35 [in Ukrainian].
- Koroliuk, V. (2008, Berezen 18). Spilna istoriia stymuliuie spilne maibutnie. *Holos Ukrainy*, 52 (4302) [in Ukrainian].
- Koroliuk, V. (2008, Berezen 18). Spilna istoriia stymuliuie spilne maibutnie. *Holos Ukrainy*, 52 (4302) [in Ukrainian].
- Koval, O. (2002, Lystopad 2–8). Frankfurt nadii nashoi. *Dzerkalo tyzhnia*, 42 (417) [in Ukrainian].
- Kraliuk, P. (2011, Lystopad 18). Polsko-ukrainski vidnosyny: u poloni stereotypiv i vzaïemnykh obraz. *Dzerkalo tyzhnia* [in Ukrainian].
- Kravchenko, V. (2009, Traven 23–29). Antykryzovyi prezident. *Dzerkalo tyzhnia*, 18 (746) [in Ukrainian].
- Kuchynska-Zonik, A., & Vilchevskyi, D. (2020). «Sohodni Polshcha ta Lytva prostiahaiut odna odnii ruku». Polska perspektyva dvostoronnogo spivrobitnytstva.

In T. Stempnievskiy, B. Surmach (Eds.), *Vidnosyny Polshchi z Lytvoiu, Bilorussiu ta Ukrainoiu. 450 rokiv pislia Liublinskoi unii* (pp. 55–60). Kyiv: Nika-Tsentr [in Ukrainian].

Kulchytskyi, S. (2001, Hruden 1–7). Doviryty narod. *Dzerkalo tyzhnia*, 47 (371) [in Ukrainian].

Kulchytskyi, S. (2002, Sichen 19–25). Zluka chy vozziednannia? *Dzerkalo tyzhnia*, 2 (377) [in Ukrainian].

Kvitka, V. (2004, Berezen 19–25). 13-ta vesna lytovskoi svobody. *Tyzhnevyk 2000*, 12 (213) [in Ukrainian].

Kyiv khoche spivrobitnychaty z Vilniusom v enerhetytsi i torhivli. (2007, Serpen 15). *Holos Ukrainy*, 144 (4144) [in Ukrainian].

Lashchenko, O., & Naboka, M. (2010, Kviten 28). Ekolohichna tsina atomu. *Radio Svoboda*. Retrieved from <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2024813.html> [in Ukrainian].

Laurinavičius, M. (2007, Spalis 23). Kur žengia Ukraina? *Lietuvos Rytas* [in Lithuanian].

Leonov, O. (2020, Lypen 28). Liublinskyi trykutnyk: chym korysnyi dlia Ukrainy novyi politychnyi soiuз. *Slovo i dilo. Analitychnyi portal*. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2020/07/28/pogljad/polityka/lyublinskyj-trykutnyk-chym-korysnyj-ukrayiny-novyj-politychnyj-soyuz> [in Ukrainian].

Liashev, O. (2006, Serpen 19–25). Movne pytannia yak dzerkalo etnichno-derzhavnoi zrilosti. Ukrainsko-baltiiski paraleli. *Dzerkalo tyzhnia*, 31 (610) [in Ukrainian].

Lietuvos užsienio reikalų ministras V. Ušackas: «Ukraina galėtų imtis regiono lyderio vaidmens». (2008, Gruodis 27). *Lietuvos Rytas* [in Lithuanian].

Lohinov, Ya. (2007, Liutyi 17–23). Baltyka pid zahrozoiu. *Dzerkalo tyzhnia*, 6 (635) [in Ukrainian].

Lohinov, Ya. (2008, Berezen 15–21). Hazoprovid yakoho ne khochut. *Dzerkalo tyzhnia*, 10 (689) [in Ukrainian].

Lohinov, Ya. (2007, Traven 19–25). Prezydenty domovlialsia pro kaspiisku naftu. *Dzerkalo tyzhnia*, 19 (648) [in Ukrainian].

Lohinov, Ya. (2009, Hruden 12–18). Shukai Nord Strim na osi Moskva-Berlin. *Dzerkalo tyzhnia*, 48 (776) [in Ukrainian].

Lohinov, Ya. (2007, Mai 19–25). Prezidenty dogovarivalis o kaspiiskoi nefi. *Zerkalo nedely*, 19 (648) [in Russian].

Lozovyi, V. (2010, Veresen 13). Interview by O. Lukachuk [In-person].

Lukachuk, H. (2009, Berezen 14). Interview by O. Lukachuk [In-person].

Lukachuk, O. (2007, Lystopad 27). Interview by O. Lukachuk [In-person].

Lukachuk, O. (2009). Ukraina ta Lytva: vzaiemyny bez stereotypiv v umovakh yevrointehratsiinoho mifu. In L. Zashkilniak (Ed.), *Istorychni mify i stereotypy ta mizhnatsionalni vidnosyny v suchasnii Ukraini* (pp. 437–464). Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy [in Ukrainian].

Lukachuk, V. (2007, Hruden 28). Interview by O. Lukachuk [In-person].

Lukachuk, V. (2019, Hruden 28). Interview by O. Lukachuk [In-person].

Lutskyi, O. (2008, Kviten 18). Interview by O. Lukachuk [In-person].

Lytvynenko, O. (2004, Hruden 30). Vdvyliaiuchys u dzerkalo. *Den*, 240 [in Ukrainian].

- Makarov, A. (1996, Sentiabr 28 – Oktiabr 4). Staraia dobraia sovetskaia zagranitsa. *Zerkalo nedeli*, 39 (104) [in Russian].
- Makauskienl, J. (2006, Liepa 2). Lenkai ir ukrainienia jueng susitaikymo link. *Voruta* [in Lithuanian].
- Makhun, S. (1999, Berezen 12). Kniaz Svydryhailo – avantiuryst chy derzhavotvorets? *Den*, 45 [in Ukrainian].
- Makhun, S. (2016, Liutyi 26). Kyrylo Halushko: «Holovna zbroia ukrainskoho istoryka – fakty y prosvitnytstvo». *Dzerkalo tyzhnia* [in Ukrainian].
- Mak-Kombs, M. (2007). *Vstanovlennia priorytetiv: masmedii ta hromadska dumka*. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
- Mamreha, H. (2007, Lystopad 11). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Masneva, Ye. (2004, Iiun 25 – Iiul 1). Litva ambitsyoznaia: «Prirastat budem, dvigaias na Vostok!». *Yezhenedelnyk 2000*, 26 (226) [in Russian].
- Matsiupa, O. (2008, Kviten 15). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Meilūnas, E. (2011). Dwadzieścia lat od wznowienia stosunków dyplomatycznych pomiędzy Litwą i Polską. *Roliteja*, 2 (16), 11–26 [in Polish].
- Nazdohnaty i perehnaty! (2006, Sichen 17). *Lvivska hazeta*, 7 (814) [in Ukrainian].
- Nepoddelnyi strakh pered Moskvoi. (2006, Dekabr 22–28). *Yezhenedelnik 2000*, 51 (347) [in Russian].
- Nyni kolo druziv Ukrainy znachno shyrshe, nizh torik. (2005, Kviten 22). *Lvivska hazeta*, 73 (639) [in Ukrainian].
- Oliinyk, M. (2004, Lystopad 27). Zovnishnia sanatsiia i vnutrishnia volia. *Den*, 217 [in Ukrainian].
- Onyshkiv, Yu. (2009, Hruden 15). Hlava MZS Lytvy Vihaudas Ushatskas: Komertsiina superechka mizh Ukrainoiu ta Rosiieiu maie yavnyi politychnyi pidtekst. *Yevropeiskyi prostir*. Retrieved from <http://eu.prostir.ua/library/105309.html> [in Ukrainian].
- Osetrova, H. (2010, Veresen 12). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Panina, N. (Ed.). (2004). *Ukrainske suspilstvo u 1994–2004: sotsiologichnyi monitoringh*. Kyiv [in Ukrainian].
- Polshchi bilshe potribna Ukraina, nizh navpaky. (2018, Berezen 12). *Dzerkalo tyzhnia* [in Ukrainian].
- Postradianska Yevropa. (2008, Veresen 19). *Lvivska hazeta*, 137 (445) [in Ukrainian].
- Prezidenty Litvy i Ukrainy podcherknuli vazhnost mezhgosudartvennoho sotrudnichestva. (2008, Dekabr 9). *Lytovskiy kurer* [in Russian].
- Prvykhodko, O. (2006, Veresen 9–15). Pivnichno-Yevropeiskyi hazoprovid: a Shvetsiia proty! *Dzerkalo tyzhnia*, 34 (613) [in Ukrainian].
- Przemówienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsy w Sejmie Litewskim 26 kwietnia 1994 r. (1994). *Lithuania*, 2–3, 131–133 [in Polish].
- Rolandas, P. (2002, Berezen 30). «Robota z intehratsii bude plidnishoiu, yakshcho diiaty vtriokh». *Den*, 59 [in Ukrainian].
- Rudnytskyi, Yu. (2015, Veresen 11). Adam Mitskevych i slidy chasu. *Dzerkalo tyzhnia* [in Ukrainian].
- Rybakov, D. (2007, Lypen 14–20). DRANG NACH OSTEN i bytva narodiv pry Hriunvaldi. *Dzerkalo tyzhnia*, 27 (656) [in Ukrainian].

- Siruk, M. (2008, Lystopad 8). Tranzytnyi «vuzol» enerhoresursiv. *Den*, 203 [in Ukrainian].
- Siundiukov, I. (2000, Cherven 9). Vitovt – «korol lytovtsiv i rusyniv». Politychnyi kanatokhodets Serednovichchia. *Den*, 102 [in Ukrainian].
- Snaider, T., & Dzhadt, T. (2019). *Rozdumy pro XX stolittia*. Lviv: Choven [in Ukrainian].
- Sukhyi, O. (2012, Traven 12). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Sylina, T. (2005, Kviten 23 – Traven 6). Borys Tarasiuk: «Vid nas ochikuiut realnykh dii». *Dzerkalo tyzhnia*, 15 (543) [in Ukrainian].
- Sylina, T. (2008, Cherven 28 – Lypen 4). My roziishlysia yak u mori korabli? *Dzerkalo tyzhnia*, 24 (703) [in Ukrainian].
- Syruk, M. (1999, Berezen 12). Krakovskii energeticheskii sammit: popytka uchastnikov diversifitsyrovat postavky energonositelei. *Den*, 42 [in Russian].
- Teize, Y., & Yurchenko, L. (2009, Hruden 31). Zakryttia Ihnalinskoi AES: Lytva bez holovnoho dzherela strumu. *Deutsche Welle*. Retrieved from <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5073845,00.html> [in Ukrainian].
- Terletska, H. (2008, Veresen 19). Postradianska Yevropa. *Lvivska hazeta*, 137 (445) [in Ukrainian].
- Transportna mahistral Via Carpatia prokhodytyme cherez Lviv ta Kyiv. (2018, Cherven 29). *Tvoie misto*. Retrieved from http://tvoemisto.tv/news/transportna_mahistral_via_carpatia_prohodytyme_cherez_lviv_ta_kyiv_vizualizatsiya_78875.html [in Ukrainian].
- Turii, R. (2011, Traven 10). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Ukraina ir Vokietija pritarė siūlymui sudaryti bendradarbiavimo su ES. (2007, Ruglėjis 9). *Lietuvos Rytas* [in Lithuanian].
- Ukraina uždraudė Rusijos televizijos kanalų transliaciją kabeliniuose tinkluose. (2007, Liepa 10). *Lietuvos Rytas* [in Lithuanian].
- Ukrainski transformatory pidtrymauiut enerhosystemu Lytvy. (2010, Berezen 3). *Den*, 37 [in Ukrainian].
- Ukrainsko-lytovske torhovelnno-ekonomichne ta investytsiine spivrobitnytstvo. *Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. Ofitsiyni sait*. Retrieved from <http://www.mfa.gov.ua/lithuania/ua/8447.htm> [in Ukrainian].
- Valdas Adamkus: «Litva gotova byt advokatom Ukrainy v protsesse vstupleniia v Yevrosoiuz. (2002, Oktiabr 30). *Fakty* [in Russian].
- Vashchuk, D. (2011, Lystopada 21). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Vasiliauskenie, A. (2009, Traven 15). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Vikulina, N. (1998, Lystopad 5). Prezydent Lytvy Valdas Adamkus: «U spivrobitnytstvi z Ukrainoiu – bahato nerozkrytykh mozhlyvostei». *Den*, 212 [in Ukrainian].
- Vikulina, N. (2003, Kviten 10). Yevroparlament kazhe «tak» rozshyrenniu YeS. *Den*, 65 [in Ukrainian].
- Vlasiuk, N. (2006, Fevral 18). Litovskii opyt pomozhet Ukraine v energozberezhenii. *Den*, 26 [in Russian].
- Voloshevskiy, D. (2009, Kviten 25). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Voloshyn, Yu. (2001, Aprel 28 – Mai 4). Alhyrdas Brazauskas: «V kontse goda pristupaiem k podpisaniui dogovora s YeS. *Zerkalo nedely*, 17 (341) [in Russian].

- Vysochanska, O. (2008, Kviten 16). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Vysotskyi, S. (2008, Hruden 26). Rus proty Rosii, abo yak podolaty istorychnyi paradoks? *Den*, 237 [in Ukrainian].
- Wilczak, J. (2013, Kwiecień 16). Litwini o Polakach, Polacy o Litwinach. *Polityka*. Retrieved from <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1540869,1,litwini-o-polakach-polacy-o-litwinach.read> [in Polish].
- Yeromenko, A. (2008, Lystopad 15–21). Chornomorsko-Kaspiiskiy rehion ta yevropeiska enerhetychna bezpeka. *Dzerkalo tyzhnia*, 43 (722) [in Ukrainian].
- Yeriomenko, A. (2008, Traven 24–30). Vid Kaspiu do Baltky – enerhotranzytne spivtovarystvo. *Dzerkalo tyzhnia*, 19 (698) [in Ukrainian].
- Zamiatin, V. (1998, Lystopad 7). Reanimatsiia Balto-Chornomorskoi idei. *Den*, 214 [in Ukrainian].
- Zamiatin, V. (1999, Kviten 16). Yevropeiskiy vektor Ukrainy zнову podovshav. Chy nadovho? *Den*, 69 [in Ukrainian].
- Zarubinskyi, O., & Chorny, V. (2005, Berezen 5–11). Perspektyvy Balto-Chornomorskoho spivrobitnytstva. *Dzerkalo tyzhnia*, 8 (536) [in Ukrainian].
- Zashkilniak, L. (2008, Sichen 3). Interview by O. Lukachuk [In-person].
- Zhluktenko, V. (2004, Cherven 30). Adamkus povertaietsia: spadkoieimnist i ryzyky lytovskoi polityky. *Den*, 111 [in Ukrainian].
- Zhluktenko, V. (2004, Veresen 17). Antanas Varlonis: «Uspikh polityky zumovliuietsia chitkisti vyboru». *Den*, 166 [in Ukrainian].
- Zhluktenko, V. (2004, Kviten 21). Arturas Paulauskas: «Impichment pokazav – u Lytvi zrla demokratiia». *Den*, 71 [in Ukrainian].
- Zhluktenko, V. (2001, Sichen 19). Lytva obrala «Chkalova». *Den*, 11 [in Ukrainian].
- Zhluktenko, V. (2005, Traven 14). Meriia v interneti. *Den*, 84 [in Ukrainian].

Olena LUCACHUK

PhD (Historical Sciences)

Junior Researcher

Department «Center for Ukrainian-Polish Relations Research»

Ivan Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies,

National Academy of Sciences of Ukraine

ORCID: <http://orcid.org/>

e-mail: olena0708lukachuk@gmail.com

**MODERN UKRAINIANS ABOUT POLES AND LITHUANIANS:
FROM THE MYTH OF THE RZECZPOSPOLITA TO THE SEARCH FOR A
EUROPEAN IDENTITY (BASED ON MEDIA AND ORAL HISTORY)**

Polish-Lithuanian-Ukrainian contacts began during the time of the Grand Duchy of Lithuania and are still developing dynamically. Analysis of the state of interethnic relations at the turn of the 20th–21st centuries associated with overcoming the post-Soviet past as well as with modern European integration models of development and security. Attempts to regulate interethnic cooperation, in particular with Poles and Lithuanians, allow us to use their experience in settling the legal and social status of national minorities in Ukraine,

constructing a model of relations with the European Union and the Russian Federation, historical memory, and regional development in the economic crisis, threats to territorial integrity and even in the context of hostilities.

The formation of the vision of «own» and «foreign» among Lithuanians, Poles and Ukrainians living in border regions, in this article is presented by constructing generalized images of the country and society based on the views of residents who often visit these countries. For analysis, the sources of forming opinions about the Republic of Lithuania and the Republic of Poland, reviews of relations with Lithuanians and Poles in the Ukrainian media are taken; survey materials, interview recordings, etc. Peculiar «flashlights» of visions of Lithuanians and Poles by Ukrainians in the 21st century are: territorial (belonging to Eastern Europe, regional unions, political and ethnic self-determination, collective/regional security); state (declaration of independence, separation from the influence of the Soviet Union, attempts to settle relations with Russia, the idea of reviving the Grand Duchy of Lithuania and the Rzeczpospolita, «old» and «new» Europe), mental («strong state» regime, civil society; freedom and prosperity), «Own» and «foreign», the image of a single enemy), domestic (European residents and residents of post-Soviet states, Christian values and European culture) aspects.

Keywords: Ukrainians, Poles, Lithuanians, myth of the Rzeczpospolita, European identity, mass media, oral history.